

การดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง

ส่วนแผนงานและประมวผล กองจัดการคุณภาพน้ำ

ในอดีตพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกและติดต่อค้าขายทางทะเล จนเคยได้ขึ้นชื่อว่าเป็น “ เมืองอู่ข้าวอู่น้ำ ” ที่สำคัญของภาคใต้ แต่เมื่อเวลาผ่านไปประชากรที่อาศัยโดยรอบลุ่มน้ำปากพนังมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว “ ลุ่มน้ำปากพนัง ” ที่เคยอุดมสมบูรณ์กลับต้องประสบปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศเสียสมดุลอย่างรุนแรง ตั้งแต่ป่าต้นน้ำ ป่าพรุ ป่าชายเลนเสื่อมโทรม ซึ่งการบริหารการดำเนินงานในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังมีคณะกรรมการบริหารโครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ทำหน้าที่กำหนดแนวทางตลอดจนอำนวยการ กำกับ ดูแล การดำเนินงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง โดยได้แต่งตั้งคณะกรรมการจำนวน 3 คณะ เพื่อทำหน้าที่ดำเนินงานในพื้นที่ ประกอบด้วย 1) คณะอนุกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมฯ 2) คณะอนุกรรมการพัฒนาอาชีพฯ และ 3) คณะอนุกรรมการประสานการดำเนินงานฯ

ในปี พ.ศ. 2564 คณะอนุกรรมการทั้ง 3 ชุด ได้จัดทำแผนพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2565 - 2570 ดังแสดงในรูปที่ 1 เพื่อเป็นกรอบแนวทางในการดำเนินงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย 6 มาตรการ ดังนี้

- มาตรการที่ 1 สงวน อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
- มาตรการที่ 2 ควบคุม ป้องกันมลพิษและเสริมสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- มาตรการที่ 3 บริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ
- มาตรการที่ 4 พัฒนาและส่งเสริมอาชีพการเกษตร
- มาตรการที่ 5 เพิ่มขีดความสามารถในการประกอบอาชีพและเสริมสร้างสังคมที่เข้มแข็ง
- มาตรการที่ 6 เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ

กรมควบคุมมลพิษ ในฐานะที่เป็นฝ่ายเลขานุการคณะอนุกรรมการพัฒนาสิ่งแวดล้อมฯ ได้ติดตามการดำเนินงานแก้ไขปัญหาในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องภายใต้แผนพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2565 - 2570 ในปัจจุบันประมาณ พ.ศ. 2565 โดยสามารถสรุปผลการดำเนินงานได้ดังนี้

รูปที่ 1 แผนพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังอันเนื่องมาจากพระราชดำริ พ.ศ. 2565 - 2570

1. การดำเนินงานในพื้นที่ป่าต้นน้ำ

กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ได้ดำเนินการปลูกป่าหายพื้นที่ 200 ไร่ ในพื้นที่อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังแสดงในรูปที่ 2 และจัดทำระบบประปาภูเขาจำนวน 1 แห่ง ในพื้นที่อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมทั้งลาดตระเวนป้องกันรักษาป่าและประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจให้กับเครือข่ายชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมให้มีการปลูกไม้ท้องถิ่นเพื่อลดการทำลายป่าพร้อมทั้งจัดทำแนวกันไฟ ระยะทาง 70 กิโลเมตร ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติ น้ำตกโยง อุทยานแห่งชาติเขาลง และพื้นที่หน่วยจัดการต้นน้ำปากพั่น

รูปที่ 2 การปลูกป่าหายในพื้นที่อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. การดำเนินงานในพื้นที่ป่าพรุ

กรมป่าไม้ และกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ดำเนินการปลูกฟื้นฟูระบบนิเวศป่าพรุพื้นที่ 600 ไร่ ในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบ่อล้อ และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช ดังแสดงในรูปที่ 3 จัดทำแนวกันไฟ ระยะทาง 50 กิโลเมตร และจัดทำฝายชะลอน้ำเพื่อรักษาระดับน้ำและสร้างความชุ่มชื้นในป่าพรุควนเคร็ง จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมทั้งลาดตระเวนป้องกันการบุกรุกถือครองพื้นที่ป่าไม้และลักลอบล่าสัตว์ป่า รวมทั้งเฝ้าระวัง ควบคุมไฟป่าพร้อมทั้งดำเนินการจัดตั้งกองอำนวยการควบคุมไฟป่าและเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือดับไฟป่า ในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบ่อล้อ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย และพื้นที่มูลนิธิชัยพัฒนา

รูปที่ 3 การปลูกฟื้นฟูป่าพรุในพื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบ่อล้อ และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดนครศรีธรรมราช

3. การดำเนินงานในพื้นที่ป่าชายเลน

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช และกรมเจ้าท่า ได้ดำเนินการปลูกฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลน พื้นที่ 59 ไร่ ในพื้นที่อำเภอปากพนัง และอำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

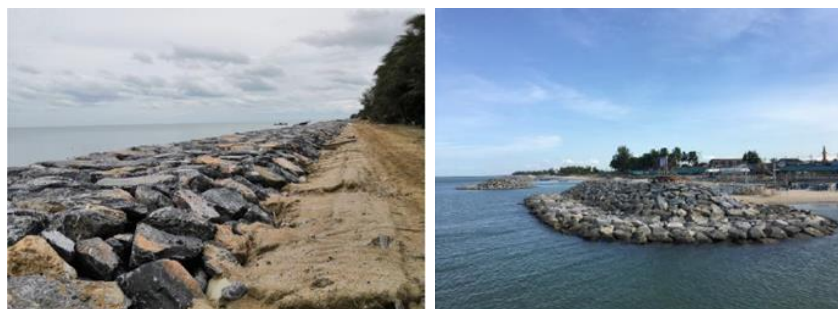
ดังแสดงในรูปที่ 4 และลาดตระเวนป้องกันการบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลน ในพื้นที่อำเภอบางแพ จังหวัดนครราชสีมา รวมทั้งดำเนินการขุดลอกตะกอนดินเพื่อบำรุงรักษาร่องน้ำแม่น้ำปากพนัง

รูปที่ 4 การปลูกฟื้นฟูพื้นที่ป่าชายเลนในพื้นที่อำเภอบางแพ และอำเภอบางละมุง จังหวัดนครราชสีมา

4. การดำเนินงานด้านปัญหาการกัดเซาะชายฝั่ง

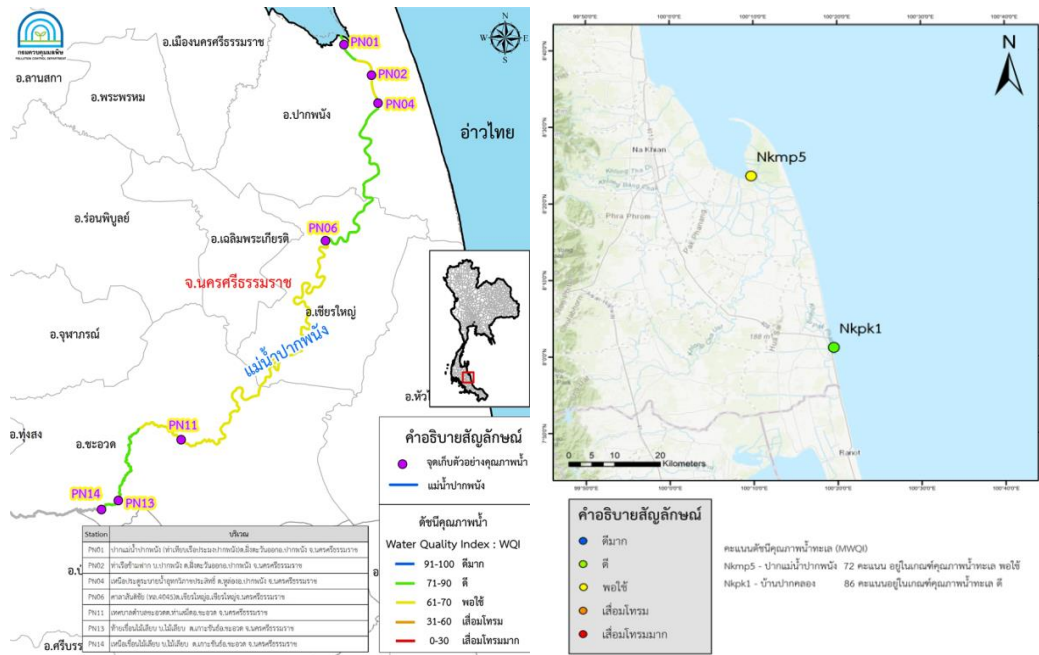
กรมโยธาธิการและผังเมือง และกรมเจ้าท่า ได้ดำเนินการก่อสร้างเขื่อนป้องกันตลิ่งริมทะเลและปรับปรุงเขื่อนป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง ระยะทาง 3.502 กิโลเมตร ในพื้นที่อำเภอบางแพ และอำเภอบางละมุง จังหวัดนครราชสีมา ดังแสดงในรูปที่ 5

รูปที่ 5 การสร้างเขื่อนป้องกันการกัดเซาะชายฝั่ง

5. การดำเนินงานด้านปัญหามลพิษทางน้ำ

กรมควบคุมมลพิษ ได้ดำเนินการติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในแม่น้ำปากพนัง จำนวน 4 ครั้ง พบว่าคุณภาพน้ำในแม่น้ำปากพนังไม่เป็นไปตามประเภทการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำประเภทที่ 3 เพื่อการอุปโภคและบริโภค โดยต้องผ่านการฆ่าเชื้อโรคตามปกติและผ่านกระบวนการปรับปรุงคุณภาพน้ำทั่วไปก่อน และเพื่อการเกษตร โดยบริเวณที่มีปัญหา คือ ท่าเรือข้ามฟาก อำเภอบางแพ บริเวณตำบลท่าเสม็ด อำเภอบางละมุง เนื่องจากมีค่าพารามิเตอร์ที่ไม่ได้ตามมาตรฐานที่กำหนด คือ ค่าความสกปรกในรูปบีโอดี (BOD) ซึ่งมีสาเหตุจากการระบายน้ำเสียจากชุมชนลงสู่แหล่งน้ำโดยตรง ประกอบกับระบบบำบัดน้ำเสียชุมชนที่มีอยู่ไม่สามารถรวบรวมน้ำเสียจากชุมชนได้ครอบคลุมพื้นที่ รวมทั้งติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง บริเวณบ้านปากคลอง อำเภอบางละมุง และบริเวณปากแม่น้ำปากพนัง อำเภอบางแพ จำนวน 2 ครั้ง พบว่าคุณภาพน้ำทะเล มีค่าฟอสเฟต - ฟอสฟอรัส ($\text{PO}_4^{3-}\text{-P}$) แบคทีเรียกลุ่มฟีคอลโคลิฟอร์ม (FCB) และแอมโมเนีย (NH_3) สูงกว่ามาตรฐานที่กำหนดตามประเภทการใช้ประโยชน์คุณภาพน้ำทะเลประเภทที่ 1 เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ดังแสดงในรูปที่ 6 นอกจากนี้ยังมีการจัดการน้ำเสีย ได้ดำเนินการบริหารจัดการระบบบำบัดน้ำเสียเฉพาะจุด จำนวน 6 แห่ง ในพื้นที่อำเภอบางแพ จำนวน 3 แห่ง พื้นที่อำเภอบางละมุง จำนวน 1 แห่ง และพื้นที่อำเภอบางละมุง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 2 แห่ง สามารถบำบัดน้ำเสียได้ 276,859 ลูกบาศก์เมตร/ปี ดังแสดงในรูปที่ 7

รูปที่ 6 การติดตามตรวจสอบคุณภาพน้ำในแม่น้ำปากพ่องและทะเลชายฝั่ง

รูปที่ 7 ระบบบำบัดน้ำเสียเฉพาะจุด บริเวณอำเภopakพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช

6. การดำเนินงานด้านขยะมูลฝอยและขยะอันตรายชุมชน

กรมควบคุมมลพิษ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่โครงการฯ ได้ดำเนินการประเมินสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ลุ่มน้ำปากพ่อง จำนวน 10 แห่ง และให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารจัดการสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ โดยในปี 2565 สามารถกำจัดขยะมูลฝอยรวมทั้งสิ้น 16,341.87 ตัน ในส่วนของขยะอันตรายชุมชน ได้มีการรวบรวมขยะอันตรายจากชุมชนไปกำจัดตามหลักวิชาการ รวมทั้งสิ้น 25.15 ตัน ดังแสดงในรูปที่ 8 นอกจากนี้ กรมประมง ได้ดำเนินการจัดกิจกรรม “ขยะคั้นฝั ง ทะเลสวยด้วยมือเรา ” เพื่อรณรงค์ให้ชาวประมงมีการจัดเก็บขยะในเรือและนำกลับคืนฝั่ง ซึ่งจากการดำเนินการในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 มีปริมาณขยะทะเลที่เก็บคืนฝั่ง รวมทั้งสิ้น 95.53 ตัน โดยแยกเป็นปริมาณขยะที่เก็บในเรือประมง จำนวน 79.26 ตัน และเป็นขยะที่เก็บได้จากทะเล จำนวน 16.27 ตัน

รูปที่ 8 การรวบรวมขยะอันตรายเพื่อนำไปกำจัดตามหลักวิชาการ

ทั้งนี้ การดำเนินงานเพื่อฟื้นฟูและแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังยังคงต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เพื่อให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบริเวณพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนังฟื้นคืนความอุดมสมบูรณ์ให้ประชาชนที่อาศัยโดยรอบได้ใช้ประโยชน์และบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้